

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. II. De Scriptura & Traditione,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

nec vocum diversitas harmoniam confundit, sed mirè servat, & eleganter concinnat; imò ex vocatione varietate concors discordia modulatè conflatur: sic in Evangelicæ veritatis & doctrinæ concentu, licet variæ sint Doctrinæ & Prædicatorum linguæ, unus tamen est fidei, & veritatis Spiritus; ideòque licet sub varijs & dispersis linguis Spiritus Sanctus apparuerit, unus tamen ignis supra singulos sedit.

Ab hac doctrinæ concordia omnes aliæ sectæ longissimè recedunt: Plus (inquit Tertullianus lib. 2. de anima cap. 2.) *diversitatis invenies inter Philosophos, quàm societatis, cum & in ipsa societate diversitas deprehendatur.* In eadem civitate Atheniensis, alij alia, & diversi diversa fenserunt. Epicuræi Divinam Providentiam negarunt, Stoici asseruerunt. Aristippus in voluptate corporis summum bonum collocavit. Anthyllenes in virtute animi constituit. Imò Augustinus 19. de civit. cap. 1. refert ex Marco Varrone ducentas octoginta de summo bono sententias. Item alij unum mūdum adstruebant, alij plures, alij innumerabiles, ut non immeritò illa urbs, Babylon, id est confusio, potuerit appellari, in qua nihil haberetur firmum, sed omnia contrarijs inter se erroribus distraherentur.

Nec minori discordiâ, & sententiarum, seu errorum contrarietate, inter se dividuntur hæretici, ut in antiquis notarunt Irenæus lib. 1. cap. 5. Tertullianus lib. de præscript. cap. 42. Athanasius Epist. ad Liberium, & Epiphanius hæresi 47. In recentibus autem notum est quàm multæ sectæ ex hæresi Lutheri pullulaverint, & quàm parùm coherentes loquantur in multis. Omitto innumeras Calvinistarum discordias, quas Feu-ardentius, libro cui titulus est idioma Gallico, *Entremangeries des Ministres*, fuse descripsit. Tantùm dicam, non mirum esse quod à se invicem illi dissentiant, quicum semetipsis pacem & concordiam habere nequeunt. Cocleus enim in opere inscripto, *Lutherus septiceps*, varias Lutheri à seipso dissensiones & contradictiones in omnibus ferè fidei capitibus refert; & in solo Eucharistiæ articulo triginta sex à Gasparo Saxone in tabula contra Lutherum notatæ sunt; ut certè eum spiritu vertiginis, adinstar Babylonice turris ædificatorum, actum fuisse, evidenter appareat. Coccus viginti quatuor antilogias Calvinii refert: & Nicolaus Romeus in libro qui inscribitur, *Calvini effigies*, spectaculo 9. & 10. quorum titulus, *Calvinus sibi discolor*, ostendit librum institutionum Calvinii esse centonem contradictionum, & numerat viginti primarias, & plusquam sexcentas consecutivas. Addit Andreas Duvallius, Doctor Sorbonicus, in Tractatu de fide, quæst. 1. Calvinii institutiones nunquam fuisse reculas, quin pleraque, & quidem maximi momenti, vel ab ipso cum viveret, vel à Ministris post ejus mortem, mutata sint, ut in articulo de causa peccati: in prioribus quippe editionibus, clarè & distinctè Deum peccatorum, non tantùm secundum substantiam, sed etiam secundum malitiam & deformitatem, autorem statuit; in posterioribus verò, etsi rem ipsam retineat, mollioribus tamen verbis, & aliquo pacto ambiguis, ad evadendum utitur.

Ratio autem hujus inconstantie est, quia hæresis non in divino spiritu, sed in humano fundatur, qui varijs & inconstans est, nec semper sibi coheret. Unde egregiè Dionys. cap. 14. de divin. nomin. *Vera sapientia est à multis opinionibus*

convertens, & ad unam, veram, & uniformem congregans cognitionem, & uno univoco lumine complens. Quæ verba exponens D. Thomas ibidem lect. 4. subdit: *Illi qui cognoscunt veritatem, conveniunt in una sententia: Sed illi qui ignorant, dividuntur per varios errores.* Variæ enim sunt mendaciæ falsitatisque semitæ, cum una tantùm sit via, quæ ad veritatis & sapientiæ palatium ducit, & ut egregiè Tertullianus ait: *Hæc est veritatis integritas, & quæ ei debetur disciplina plenitudo, & equalitas timoris, & fides obsequij, non mutare sententiam, non variare judicium.*

B *DISPUTATIO II.*

De Scriptura, & Traditione.

Explicato objecto fidei, agendum est de regulis quibus illud infallibiliter proponitur, ex quibus duæ sunt inanimatæ, quæ sensum suum vivâ voce explicare non possunt, nempe Scriptura & Traditio, de quibus in hac disputatione breviter differemus: tres verò animatæ & loquentes, nimirum Ecclesia, Summus Pontifex, & Concilium, de quibus paulo fusiùs agemus in sequentibus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum Scriptura Sacra sit infallibilis regula fidei?

Priusquam resolvamus hanc quæstionem, pauca de Scriptura Sacra, ejusque dignitate, utilitate, divisione, nec non de varijs ejus versionibus, præmittenda esse censuimus. De quaduplici autem ejus sensu egimus in disputatione præcæmiali ad totam Theologiam, art. 9. ad quem locum Lectorem remittimus.

§. I.

Quid sit Scriptura Sacra?

Scripturæ Sacræ nomine intelligitur Scriptura, instinctu & motione Spiritus Sancti scripta, non modò sensum, sed etiam verba dictantis, juxta illud 1. Petri 1. *Omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humanâ allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines.* Et 2. ad Timoth. 3. *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum.* Unde per hoc differt Scriptura Sacra, à definitionibus Conciliorum, vel Summorum Pontificum, quod ista dictantur quidem à Spiritu Sancto quoad sensum, quando sunt definitiones de rebus fidei, non tamen quoad verba; Scriptura verò Sacra, quoad utrumque, à Spiritu Sancto dictata est. Quare frequenter legimus in Scriptura, Prophetas testari Dominum fuisse ad illos locutum: *Isaïa 5. Hæc dicit Dominus exercituum: Jonæ 1. Factum est verbum Domini ad Jonam, & Jeremiæ 36. interrogantibus primatibus Hebræorum, quomodo ex Jeremiæ ore Baruch descripsisset sermones illos, respondit: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones*

istos, & ego scribebam in volumine, atramento. Hinc etiam Psal. 44. lingua Sacri Scriptoris appellatur *calamus Scribae velociter scribentis*, quia nimirum, sicut lingua non eloquitur, & calamus non scribit, nisi verba prius in mente loquentis aut scribentis concepta, & ab ea suggesta & dictata: sic verba ipsa quæ scribuntur à Scriptore Canonico, dictantur à Spiritu Sancto. Hinc demum Gregorius lib. 3. Epist. 40. *Quid est (inquit) Scriptura, nisi quadam Epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam?* Et in proemio Moraliū: *Ipse ergo hæc scripsit, qui hæc scribenda distavit.*

2. Aliqui tamen existimant non omnia & singula Scripturæ verba dictari specialiter à Spiritu Sancto, sed cum de rebus sensui notis & familiaribus sermo est, permitti ut Scriptor Canonicus ea verbis suis scribat, cum speciali tamen assistentia Spiritus Sancti, ut nihil falsum aut indecens loquatur. Ita docent Sixtus Senensis lib. 8. Bibliothecæ hæresi 12. Melchior Cano lib. 2. de locis cap. 18. Andreas Vega lib. 15. in Trident. cap. 17. Bellarminus lib. 1. de verbo Dei cap. 15. Andreas Duvalius hæc quæst. 1. de objecto fidei, Gravina lib. 4. de verbo Dei scripto contrav. 1. art. 2. & alij. Ratio etiam id suadet, nam in divinis Scripturis multæ res & verba continentur, quæ Scriptoris Sacris naturaliter nota & manifesta fuerunt, ut cum v. g. Apostolus scripsit in suis Epistolis: *Lucas est mecum solus, Trophimum reliqui infirmum, salutant vos tales &c.* Ergo non fuit opus ut Spiritus Sanctus propositiones illas, aut verba hæc materialia, ad eas vel similes exprimendas necessaria, in mentibus Scriptorum efformaret. Nam sicut in necessariis Deus deesse non solet, ita nec in superfluis redundare: superfluum autem fuisset de novo infundere supernaturaliter, quod jam naturali notitiâ satis cognitum atque perspectum Sacris Scriptoris erat.

Addo quod Author Ecclesiastici, in prologo, veniam petit, si alicubi in verborum compositione deficiat, quod etiam facit Author libri 2. Machabæorum cap. 15. in fine: ex quo non leve argumentum sumitur, Spiritum Sanctum omnia & singula verba Sacris illis Scriptoris non suppeditalisse, sed permisisse, ut aliqua verbis suis, suoque stylo scriberent.

§. II.

De nominibus & elogijs quibus Scriptura Sacra communiter insignitur.

3. **V**arijs solet nominibus Scriptura Sacra insigniri. In primis per excellentiam *Scriptura* appellatur: tum quia ea penè sola digna est quæ legatur aut scribatur; tum etiam, quia ea sola spiritu Dei conscripta est. Item vocatur antonomastice *Biblia*, id est libri, quia omne genus librorum humanorum, omnesque eorum Bibliothecas, longè superat sacrum volumen, quo omnis utriusque testamenti continetur Scriptura. Dicitur insuper *verbum* seu *eloquium Dei*, quia Deus per illam, tanquam per oraculum certissimum, nos alloquitur, mentem suam aperit, & de suarum promissionum infallibilitate certos nos reddit. Nuncupatur etiam *testamentum Dei*, duplici ratione. Prima, quod quemadmodum testamentum, carta est scripta, in qua declaratur ultima voluntas hominis; sic in Sacra Scriptura continetur ultima Dei voluntas, & lex quam Deus vult ab hominibus servari. Secunda, quod

A testamentum est, quo bonorum defertur hæreditas, intercedente testatoris morte, quâ contingente, cum esset antea clausum & obsignatum, aperitur: sic enim per libros sacros defertur nobis hæreditas cœlestis, & Christi morte in ea confirmamur, ipsique apertis, legimus in eis nos esse Dei hæredes, ac cohæredes Christi, si cum eo sustineamus, ejusque mandata observemus. Demum Scripturæ, *libri Sancti* appellantur, 1. Machab. 12. *Habentes solatio libros sanctos*, non solum propter sanctitatem Authorum, qui omnes, excepto Salomone, creduntur sancti; sed etiam & multo magis propter sanctificationem, quam animis legentium, per modum objecti ingenerant, vel quia nullum ne levissimum quidem errorem aut mendacium admittunt.

B Varia etiam leguntur apud Sanctos Patres Scripturæ Sacræ elogia, quibus ejus dignitatem & utilitatem mirum in modum commendant: Augustinus enim lib. 2. de doctrina Christiana hæc scribit: *Quantum minor est auri, argenti, vestisque copia, quam de Aegypto secum Hebraeus populus abstulit, præ divinis, quas postea Hierosolyme, maxime sub Salomone consecutus est; tanta est cuncta scientia, etiam utilis, collecta de libris gentium, si divinarum Scripturarum scientia comparetur. Nam quidquid homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur; & cum ibi quisque invenerit omnia, quæ utiliter alibi didicit, multo abundantius inveniet ea, quæ nusquam omnino alibi, sed in illarum tantummodo Scripturarum mirabili altitudine, & mirabili humilitate discuntur. Nihil in illis est (subdit Hieronymus) quod non luceat, & splendore suo mundum illuminet, ut etiam quæ parva putantur, Spiritus Sancti fulgeant majestate. Et in prologo super Psalmos: In Scriptura (inquit) habet infans quid lætetur, puer quid laudet, adulescens quid corrigat, juvenis quid sequatur, senior quid præceat. Hinc discant femina pudicitiam, populi inveniant pietatem, viduae iudicem, pauperes protectorem, advena custodem. Hic Reges inveniant quid audiant, iudices quid timeant. Hæc tristitem consolatur, lætum temperat, iratum mitigat, pauperem recreat, & omnibus apta medicamenta tribuit. In Scriptura (ait Hugo Victorinus) quidquid docetur, veritas; quidquid precipitur, bonitas; quidquid promittitur, felicitas est. Nam Deus est veritas sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria. Merito etiam D. Basilii Scripturam officinæ instructissimæ comparat, quæ omnia & omnis generis pharmaca quibusve morbis suppeditat: ita nimirum ut ex ea Ecclesia, dum tempora erant Martyrum, hauserit constantiam suam & fortitudinem; dum tempora Doctorem, sapientie lumina, flumina eloquentiæ; dum tempora hæreticorum, fidei firmamenta, errorum everfionem: in prosperis ex ea didicerit humilitatem & modestiam; in adversis magnanimitatem; in tempore fervorem & diligentiam. Præclare etiam S. Gregorius, explicans illud Job, *Habet argentum venarum suarum principium: Argentum* (inquit) est eloquij vel sapientiæ claritas; *vena Sacra Scriptura*: ac si aperiri dicat: *Qui ad veræ prædicationis verba se preparat, necesse est ut causarum origines à sacris paginis sumat; ut omne quod loquitur, ad divine auctoritatis fundamentum revocet, atque in eo ædificium locutionis sue firmet.* Demum in libro de speculo Monachorum plura habentur Scripturæ Sacræ elogia: illa enim dicitur*

dicatur puteus Jacob ex quo hauritur aqua quæ in oratione funduntur; & ejusdem virga decorticata, cujus intuitu varios bonorum operum fœtus producimus. Vocatur etiam currus igneus Eliæ, quo ad æternam hæreditatem capeſſendam in cœlum vehimur: mons Sion in quo mandata magni Regis traduntur; & panis quem populo in deserto dedit olim Deus, omne in ſe delectamentum habens: Polymita Eccleſiæ veſtis, varijs quæſtionum coloribus depicta, quorum grato aſpectu humanæ mentis curioſitas pleniffimè ſatari poteſt. Item Scriptura magnus ille fluvius eſt, qui egrediebatur de loco voluptatis, ad irrigandum paradifum, qui in quatuor capita dividebatur: Fons, aut Lyranus, quantum ad articulos fidei; fluvius, quantum ad ea quæ ex articulis deducuntur. Dividitur autem in quatuor capita, propter quadruplicem ſenſum quem continet.

Lib. I.
Moral.
cap. 4.

Fluvius planus quidem, ſed altus, ut ait Gregorius, in quo agnus ambulat & elephas notat. Puteus altus, ob ſenſum inſcrutabilem profunditatem. Fons ſignatus: fons, quod perpetuo ſcaturiat, & in hortos Eccleſiæ inſuat; ſignatus, quia difficillima intellectu continet. Liber ſcriptus intus & foris, propter multiplicem ſenſum in ea contentum; & ſeptem ſigillis ſignatus, ob difficillimam ejus intelligentiam. Liber magnus & involutus: magnus ob amplitudinem ſui objecti, pro objecto quippe habet omne ſcibile; & diſciplinæ omnes ac quidquid ſciri poteſt, ſuo ſinu complectitur: involutus, ob quadruplicem ſenſum quem continet, nempe litteralem, myſticum, allegoricum, & anagogicum. Unde Origenes in cap. 1. Joan. *Scriptura* (inquit) *mundus eſt intelligibilis, ſuis quatuor partibus, veluti quatuor elementis conſtitutus, cujus terra eſt veritas in medio inſtar centri, ſcilicet hiſtoria; circa quam aquarum ſimilitudine abyſſus circumfunditur moraliſ intelligentiæ: circa hiſtoriam & ethicam, veluti duas hujus mundi partes, ær ille naturalis ſcientiæ circumvolvitur: extra autem omnia, & ultra, ætherens ille & igneus ardor empyrei cœli, id eſt ſuperna contemplatio divini naturæ, quam Theologiam nominant, circumglobatur.*

Denique quanta fideles primæ Eccleſiæ ſcripturam in veneratione haberent, ex eo conſtat, quod Biblia juxta Euchariftiam in templo olim ponebatur: erant enim olim in templis duo ſecretaria à dextro ſiniſtroque latere abſidis poſita, in quorum altero Sacra Euchariftia aſſervabatur, in altero divini Scripturæ codices ſacri. Unde S. Paulinus (ut ipſe teſtatur Epift. 12. ad Severum) in templo Nolano à ſe erecto, hos verſus ad dexteram altaris inſcribi juſſit:

Hic locus eſt, veneranda penus, quæ conditur, & quæ

Ponitur alma ſacri pompa miniſterij.

A ſiniſtra verò hoſce:

*Si quem ſancta tenet meditando in lege voluntas,
Hic poterit reſidens ſacris intendere libris.*

§. III.

De diſpoſitione Scripturæ.

Communiter dividitur Scriptura in vetus & novum teſtamentum, ſeu in libros ad legem veterem ſeu Moſaicam ſpectantes, & in libros ad novam ſeu Chriſtianam legem pertinētes. Vetus teſtamentum eſt collectio illa librorum ſacrorum qui promittunt venturum Redemptorem, cum præceptis legis antiquæ. Novum verò eſt

Tom. IV.

A collectio illa librorum ſacrorum, quæ promiſſum liberatorem ut præſentem exhibent, cum præceptis novæ legis.

Libri veteris teſtamenti dividi ſolent in quatuor claſſes, ſcilicet in legales, quales ſunt quinque libri Moſis, ſeu Pentateuchus, Genēſis, Exodus, Leviticus, liber Numerorum & Deuteronomij. Hiſtoriales, ſcilicet Joſuæ, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Job, Eſdras, Tobias, Judith, Eſther, Machabæi. Sapientiales, ut Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus. Et libros Prophetales, quatuor nempe majorum Prophetarum, Iſaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel; & duodecim minorum, Oſeas, Joel, Amos, Micheas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Libri autem novi Teſtamenti ſunt quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, legalibus libris correfpondentia, Acta Apoſtolorum quæ hiſtorialibus correfpondent, Epistolæ D. Pauli quatuordecim, una D. Jacobi, duæ D. Petri, tres D. Joannis, & una Judæ, quæ libris Sapientialibus correfpondent, & Apocalypſis D. Joannis, quæ correfpondet libris Prophetarum.

Horum librorum quidam dicuntur Canonici, quia eos à Spiritu Sancto tanquam præcipuo auctore prodiſſe, per Eccleſiam conſtat; alij verò Apocryphi, id eſt occulti, de quibus an à Spiritu Sancto manarint, incertum & occultum eſt; ideoque à ſacrorum librorum catalogo, eo nomine meritò rejiciuntur. Pro Canonicis, conſtans eſt omnium Catholicorum ſententia, omnes illos qui in Latina vulgata Bibliæ editione continentur, eſſe Canonicos, præter orationem Manasſe Regis Juda, cum captus teneretur in Babylone, duos poſteriores libros Eſdræ, & duos etiam poſteriores Machabæorum, qui propterea in ſine Bibliæ, extra ſeriem librorum Canonicorum poſiti ſunt. His enim duntaxat exceptis, Sacra Synodus Tridentina, alios pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit ſeſſ. 4. ubi poſt recensitum illorum numerum, ſcilicet quadraginta quinque ex veteri teſtamento, & viginti ſeptem ex novo, hæc verba ſubduntur: *Si quis autem libros illos integros, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia legi conſueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, non receperit pro ſacris & Canonicis, Anathema ſit.* Idem ſacrorum librorum canon fuerat prius editus à Florentino in decreto Eugenij, & ante mille centum annos à Concilio Carthagenſi 3. cap. 47. & ab Innocentio I. in Epistoła 2. ad Exuperium, & à S. Auguſtino lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 8. qui prædicto Concilio Carthagenſi interfuit, & ſubſcripſit. Hi tamen Baruch expreſſam mentionem non faciunt, ſed eum ſub Jeremia comprehendunt, quia Baruch fuit ſcriba Jeremiæ, ut patet ex Jeremiæ 36. ideoque veteres prophetiam Baruch citantes, citant ſub nomine Jeremiæ, ut pluribus exemplis oſtendit Canus lib. 2. de locis Theologicis cap. 11.

Porro libri Canonici ſunt duplicis generis, alij enim vocantur Proto-canonici, alij Deuterocanonici. Priores ſunt illi de quibus in Eccleſia Dei nunquam à Catholicis hætenus dubitatum fuit. Poſteriores verò de quibus nonnunquam ab aliis Catholicis eſt dubitatum, ſed tamen amplius non dubitatur ab ullo Catholico. Proto-canonici ſunt infra ſcripti: Pentateuchus, ſive quinque Moſis libri, Genēſis, Exodus, Levi-

Ii

ticus, Numeri, Deuteronomium, libri Josué, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, duo Esdræ, Job, Psalterium centum quinquaginta Psalmorum, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica Canticorum; quatuor Prophetæ majores, & duodecim minores, quatuor Evangelia, Acta Apostolorum, Epistolæ tredecim D. Pauli, omnes nempe, exceptâ illâ quæ est ad Hebræos, prima Petri, & prima Joannis.

Deuterocanonici autem sunt ex veteri testamento, Esther, Tobias, Judith, Baruch, Sapientia, Ecclesiasticus, hymnus trium puerorum, Danielis 3. historia Susannæ, & Draconis, itemque oratio Azariæ, sicut & oratio Jeremiæ circa finem Threnorum, Machabæorum primus & secundus. Ex novo testamento caput ultimum Marci, ab eo loco, *Surgens autem Jesus*, & ex capite 22. Lucæ historia de sudore Christi sanguineo, & de confortatione ejusdem Christi per Angelum: Joannis 8. historia de muliere adultera, & ex prima Epistola ejusdem, hæc verba: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo. Pater, & Filius, & Spiritus. & hi tres unum sunt.* Item tota Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, & Iudæ, secunda Petri, secunda & tertia Joannis, & denique Apocalypsis ejusdem: de quibus aliquæ Ecclesiæ particulares, & aliqui Patres dubitarunt, aut negarunt esse Canonicos; licet alioqui adhærent Ecclesiæ universali, neque dubitassent aut negassent, si fuisset definitio intimata toti Ecclesiæ, ipsisque nota.

Inter Apocryphos verò numerantur tertius & quartus Esdræ, tertius & quartus Machabæorum, Oratio Manassæ, appendix libri Job, qui ejus genealogiam describit, præfatiuncula Threnorum Jeremiæ, quæ incipit, *Et factum est postquam in captivitatem*, quæ nec in Hebræis, nec in Græcis, sed in nonnullis duntaxat Biblijs Latinis habetur. Liber Hermæ, qui inscribitur *Pastor*, & denique Evangelia, quæ sub nomine Andree, Bartholomæi, Barnabæ, Nicodemi, & aliorum circumferuntur.

§. IV.

De varijs Scripturæ editionibus.

10. **P**rima Scripturæ Sacræ editio est Hebræica veteris testamenti, & Græca novi: totum enim vetus testamentum à suis authoribus Hebræicè scriptum est, exceptis paucis libris Chaldaicè conscriptis, ut Judith, Tobia, & quibusdam partibus libri Esdræ & Danielis, ut testatur Hieronymus præfatione in Daniele, ubi cum ijs reponit adhuc quasdam partes Jeremiæ, additque librum Job Arabicis vocibus permixtum esse. Novum verò testamentum Græcè scriptum est, præter Evangelium S. Matthæi, quod Hebræicè primum ab illo scriptum fuit, Evangelium S. Marci, quod ab eo Latine editum est, ut probat Baronius tomo primo Annalium; & Epistolam ad Hebræos, de qua ambigitur, an primum Hebræicè, an verò Græcè scripta fuerit. Origenes enim & Clemens Alexandrinus apud Eusebium lib. 6. historiæ cap. 11. & 18. censent hanc Epistolam Græcè scriptam fuisse, ita ut sententia & res sit Pauli, phrasis verò & stylus sit Lucæ, & Clementis, ideoque sit elegantior cæteris Pauli Epistolis. Hieronymus verò, Theodoretus, Oecumenius, & alij, probabilius existimant, Paulum scripsisse hanc Epistolam Hebræicè, utpote Hebræum Hebræis, & hac de causa alias

A styli elegantia superare. Est etiam controversia inter Authores, quo idiomate Epistola ad Romanos scripta fuerit? Salmeron enim tomo 1. prolegomeno 35. in fine, asserit illam Latine scriptam esse: Bellarminus autem, Cornelius à Lapide, alijque plures, censent scriptam esse Græcè, & postea versam in Latinum à Tertio, qui Pauli Amanuensis fuit, ut dicitur cap. 16. versu 22. vel alio Interprete, quem dicit Cornelius Paulum semper ad manum habuisse.

Secunda editio est Paraphrasis Chaldaica veteris testamenti, quam Hebræi Targum vocant; de qua qui ejus Authores fuerint, his & controversia est inter Authores. Aliqui enim Judæi existimant, illam ab Ezechiele Propheta fuisse compositionem. Jacobus Episcopus Christopolitanus in expositione Psalmi 20. asserit authorem translationis hujus fuisse Jonatham Benuziel, Judæum, qui anno 21. Octaviani Augusti, hoc est anno ante Christum natum 21. transtulit totum vetus testamentum in linguam Chaldaicam, sensum magis de sensu, quam verbum de verbo exprimens. Communis tamen sententia docet, Paraphrasim Chaldaicam veteris testamenti, factam esse à tribus Rabinis Judæorum, nempe à Rabi Aquila, qui Pentateuchum: Rabi Jonatha, qui librum Josué, Judicum, Regum, & Prophetas; & Rabi Joseph cæco, qui Job, Psalterium, Esther, Proverbia, Ecclesiastem, & Cantica, in linguam Chaldaicam transtulit. Hunc Galatinus ait fuisse Discipulum Simeonis justii, qui excepit Christum in ulnas suas, & anno post ejus natiuitatem quadragesimo, hanc translationem seu paraphrasim edidisse.

Tertia editio est Græca Septuaginta interpretum, facta 210. annis ante natiuitatem Christi, sub Ptolomæo Philadelpho, apud Pharium Aegypti. Cum enim Demetrius Phalereus, Bibliothecæ regie præfectus, ingentem pecuniæ summam à Ptolomæo accepisset, ut omni genere voluminum eam ornaret, & jam quingenta millia volumina Græca in eam deportari curasset, & Ptolomæo promississet se longè plura repositurum, si aliarum quoque gentium scripta congererentur, præsertim Judæorum, quorum libros hæcenus non comparasset, quod propriâ linguâ & characteribus conscripti essent, scripsit Rex ad Eleazarum Pontificem, petitque ab eo interpretes, quos ut facilius impetraret, centum millia Judæorum, quos Ptolomæus Lagus captivos duxerat in Aegyptum, libertate donavit, & in Judæam remisit, unâ cum pluribus ad templum donis. Ejus votis annuens Pontifex, misit ad ipsum septuaginta duos Interpretes, legis peritissimos, linguarumque Hebræicæ & Græcæ scientissimos, unde Hilarius, *Principes, Doctoresque Synagoga*, eos appellat, & plures existimant aliquos ex illis fuisse ex magno Synedrio, seu Concilio Hierosolymitano. Hujus rei historiam descripsit Aristæas, unus ex legatis Ptolomæi ad Eleazarum, à quo Josephus lib. 12. antiquitatum cap. 20. & Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus, eam mutuati sunt.

Addit ibidem Epiphanius, hos Interpretes binos & binos in cellulis inclusos fuisse, & divino miraculo singula paria ipsorum, iisdem verbis totam Scripturam transtulisse; ita ut simul confecerint sex & triginta exemplaria ejusdem prorsus versionis. Justinus verò in oratione exhortatoria ad Gentes, dicit singulos in singulis cellulis fuisse inclusos, & majori adhuc miraculo, à singulis

Anno
45.
num.
41.

seorsim totam Scripturam ipsdem verbis reddi-
tam; & se apud Alexandriam vestigia cellularum
vidisse testatur. Idem asserunt Irenæus lib. 3. cap.
35. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum,
Cyrillus Catechesi 4. & alij. Sed repugnat Hiero-
nymus lib. 2. contra Rufinum, & in præfa-
tione tam in Pentateuchum, quam in libros Pa-
ralipomenon, ubi aperte dicit hanc historiam:
*Nescio (inquit) quis primus auctor Alexandria
septuaginta cellulas mendacio suo struxerit.* Itaque
existimat D. Hieronymus, septuaginta duos In-
terpretes in eadem Basilica sedentes, & inter se
conferentes, Scripturam transulisse. Sed quid-
quid sit de hoc, concedunt omnes, hanc versio-
nem non sine speciali Dei assistentia factam esse,
tum propter admirabilem eorum consensionem,
tum etiam quia integrum opus, brevissimo tem-
pore, nimirum septuaginta duorum dierum spa-
tio, perfectum: quæ duo erant difficilia, imò
ipsa consensio moraliter erat impossibilis, nisi à
Deo ipso directi & gubernati fuissent; unde Au-
gustinus lib. 2. de doctrina Christiana cap. 7. uni-
formem hanc consensionem, tanquam miracu-
losam, & opus dexteræ Excelsi commendat.

13. Præter Græcam septuaginta seniorum transla-
tionem, plures aliæ tam veteris quam novi testa-
menti, post Christi adventum, fuerunt factæ,
Græco etiam idiomate; cum enim septuaginta
Interpretum editio corrumperet & vitari cœpisset,
partim negligentia librorum, partim malicia
hominum, Aquila, Symmachus, & Theodo-
tion, licet alias homines hæretici essent, novas
utriusque testamenti de Hebræo in Græcum
translationes edidit, in quibus in odium Chri-
stiani nominis multa perperam addiderunt, ut
testatur Chrysostomus homil. 5. in Matth. &
Hieronymus Epist. 89. ad Augustinum. Deinde
corruptam Septuaginta editionem emendavit
Origenes multis ex Theodotione admixtis; As-
tericis, seu signo radiantis stellæ, designans quæ
minus essent; obelis verò, seu virgulis, quæ ex
superfluo viderentur appositæ. Post Origenem
verò etiam emendavit editionem Septuaginta
Lucianus Martyr, ejusque editio Lucianæ vo-
cata est, à sui Authoris nomine, eaque usæ sunt
omnes Ecclesiæ à Constantinopoli ad Antio-
chiam usque, ut testatur Hieronymus præfat. in
libros Paralip. cujus verba infra referemus. Et
in præfatione ad Psalterium ait ipsam sanctissimi
Martyris manibus descriptam, repertam fuisse
Nicomediæ in quadam turri à Judæis calce illi-
tam, quod Athanasius dicit contigisse sub Con-
stantino Imperatore. Tandem Hefychius Mo-
nachus, & in Palæstina multorum Monachorum
pater, qui Hilarioni, Sanctissimo Eremitæ, ar-
ctissimo amoris vinculo junctus fuit; cum Græcæ
linguæ peritissimus esset, & divinarum Scriptura-
rum lector assiduus, novam Græcam transla-
tionem totius Scripturæ publicavit, partim à sede
septuaginta Interpretibus in veteri testamento
emendatam, partim verò propriâ industriâ in no-
vo testamento, ad antiquam fidem restitutam.
Harum editionum mentionem fecit Hierony-
mus præfat. in lib. Paralipom. ubi hæc scribit:
*Alexandria & Egyptus in Septuaginta suis He-
schium laudant auctorem. Constantinopolis usque
ad Antiochiam, Luciani Martyris exemplaria
probat. Media inter has provincie, Palæstinos Co-
dices legunt, quos ab Origene elaboratos, Eusebius
& Pamphilus vulgarunt; totusque orbis hac inter
se trifaria varietate compugnât.*

Tom. IV.

§. V.

De editione vulgata, ejusque in Ecclesia.
authoritate.

UT habuerunt Hebræi suâ linguâ Sacram
Scripturam, Græci quoque suâ testamentum
vetus, ex versione Septuaginta Interpretum, &
testamenti novi ipsos primos fontes; æquum
erat, ut Latina Ecclesia, in qua est sedes Petri, &
in qua perpetuò fides Christiana mansura est,
suâ etiam linguâ eandem haberet Scripturam;
quare innumerabiles olim fuisse Latinas illius
editiones, testatur D. Hieronymus præfatione
in Josué, & D. Augustinus lib. 2. de doctrina
Christiana cap. 11. Sed inter illas duplex fuit vul-
gata, quæ maximæ fuit autoritatis in Ecclesia.
Una vetus, cujus Author ignoratur, fuitque an-
te Hieronymum, & ipsam S. Augustinus libro
citato cap. 15. Italiam vocat. Alia nova, facta ab
ipso Hieronymo, qui jussu Damasi Papæ, vetus
testamentum ex Hebræo in Latinum transtulit,
& novum testamentum Græcæ fidei reddidit. Hæ
tamen duæ vulgatæ editiones Latinæ, vetus &
nova, etiam tempore procedente, contentionum
materiam subministrarunt, dum unaquæque suos
fautores habebat; nam illa antiqua, seu Itala,
apud Augustinum citatum melior judicabatur:
Isidorus verò lib. 6. Ethimol. cap. 6. Hieronymi
versionem cæteris anteposuit. Unde post S. Gre-
gorij tempora, ex illis duabus vulgatis, vereri &
nova, una conflata est ad communem Ecclesiæ
usum, quæ vulgata communis dicta est; non
quod in singulis libris utraque versio permixta
sit, sed quia in ea aliqui Scripturæ libri, nempe
Pentateuchum, Josué, Ruth, Regum, Paralip-
omenon, Tobias, Judith, Esther, Esdras,
Prophetæ omnes, Canticum Canticorum, Pro-
verbia, Ecclesiastes, & Job, leguntur, sicut
Hieronymus ex Hebræo in Latinum illos tran-
stulit: alij verò libri veteris testamenti, non ex
versione D. Hieronymi, sed ex antiqua translatio-
ne ante ipsum, cujus author ignoratur, & quæ ab
Augustino Itala vocatur, desumpti sunt. Psalte-
rium etiam vulgatæ editionis Latinæ, non est il-
lud quod D. Hieronymus transtulit ex Hebræo,
neque illud quod transtulit ex versione Græcæ
septuaginta Interpretum, sed illud quod ipse
emendavit, translatum ab antiquo Interprete ex
editione Sancti Luciani Martyris. Demum tes-
tamentum novum vulgatæ editionis, totum nunc
legitur secundum veterem editionem, quam ta-
men D. Hieronymus emendavit; constat enim
Hieronymum emendasse novum testamentum,
jussu Damasi Summi Pontificis, ex præfatione
ejus in Evangelia, & ejus emendationem fuisse
ab Ecclesia receptam, & valde placuisse homini-
bus doctis & pijs ejus temporis, ut intelligi po-
test ex Epistola 10. Augustini ad Hieronymum.

Ex his faciliè intelliges, editionem vulgatam
maximæ esse in Ecclesia autoritatis; ut enim
jam ostendimus, ea partim constat ex versione illa
antiqua communi, quam S. Augustinus libro 2.
de Doctrina Christiana cap. 15. Italiam vocat,
asseritque Latinis omnibus editionibus, quæ
plurimæ circumferebantur, præferendam esse,
quod esset (ut ipse loquitur) verborum tenacior,
cum perspicuitate sententiæ: partim ex translatione
& emendatione D. Hieronymi, cujus multa ex-
tant SS. Patrum egregia testimonia: Augustinus
enim libro 8. de Civit. Dei cap. 43. sic ait: *Non
desuit temporibus nostris Presbyter Hieronymus.*

II ij

homo doctissimus, & trium linguarum peritissimus, qui ex Hebraeo in Latinum divinas Scripturas convertit, cuius tantum litterarum laborem Hebraei fatentur esse veracem. Eundem S. Gregorius lib. 20. Moral. cap. 24. ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebraeo eloquio cuncta verius transdixisse dicat, atque idcirco dignissimam esse cui fides in omnibus habeatur. Sanctus quoque Isidorus lib. 6. Etymol. cap. 5. Presbyter (inquit) Hieronymus, trium linguarum peritissimus, ex Hebraeo in Latinum eloquium, divinas Scripturas convertit, eloquenterque transdixit, cuius interpretatio merito ceteris anteponitur. Unde Sophronius, vir eruditissimus, S. Hieronymi translationem, non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione, in Græcum eleganti sermone transtulerit, & Damasus Papa voluit illam in communem Ecclesiæ usum introduci, ut refert Platina in ejus vita. Merito igitur Concilium Tridentinum sessione 4. speciali decreto vulgata editionem, ut authenticam habendam esse declaravit, his verbis: *Sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat; statuit & declarat, ut hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur, & ut nemo eam rejicere, quovis prætextu audeat & presumat.*

16. Hiæ colliges, Scripturam Sacram vulgatæ editionis, esse regulam fidei infallibilem, non verò textum Hebræicum, quem nunc habemus, aut versionem septuaginta Interpretum.

Prima pars patet, Scriptura enim Canonica est infallibilis regula fidei; cum enim sit inspirata & dictata à Spiritu Sancto, necessariò vera est in omni sensu, quem Spiritus Sanctus intenderit; unde Christus ipse Joan. 5. Judæos ad eam provocat, dicens: *Scrutamini Scripturas, illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.* Et Augustinus libro 2. contra Donatistas cap. 6. *Non asseramus* (inquit) *stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, pro arbitrio nostro, dicentes hoc grave, hoc leve est, sed asseramus divinam stateram de Scripturis Sacris, tanquam de thesauris Dominicis, & in illa quid sit gravius appendamus; imò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus.* Sed Scriptura Sacra vulgatæ editionis, authentica & canonica est, ut definivit Tridentinum: Ergo illa est infallibilis regula fidei.

17. Secunda verò pars suadetur: Nam licet textus Hebræicus veteris testamenti, fuerit quidem initio plane divinus & authenticus, quia Hebræis Hebræicè primùm & originaliter traditus fuit, ab iisque ad Græcos & Latinos derivatus, manseritque integer & authenticus, usque ad Christi tempora & Apostolorum, qui passim Hebræos Scripturas citantes, nunquam admonent de corruptione; imò & usque ad tempora Hieronymi (communiter saltem) qui ex Hebraeo Scripturam vertit, ut sapiens ipse testatur, & speciatim in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum: At nunc certum est non esse divinum & authenticum, absolute & universaliter, ob varias corruptiones & depravationes, quæ in eo factæ sunt. Nam Biblia fuerunt punctis à Judæis vitata, id est pun-

ctorum, quæ apud Hebræos sunt loco vocalium, additione perperam facta à Rabbini infidelibus, & Spiritu Sancto destituti, ac ne inter se quidem contentientibus, anno post Christum natum 514. Deinde inficitia linguæ Hebræicæ, quæ à multo tempore non adeo fuit communis, & affinitas summa quarundam litterarum Hebræicarum, causa fuit cur aliæ pro aliis litteræ substituerentur, & interdum duæ dictiones in unam conjungerentur, aut in duas una divideretur, cum magna sensus variatione, ut multis exemplis ostendunt Genebrardus in Psal. 4. Galatinus libro 1. de Arcanis cap. 8. & alij.

Probatum etiam tertia pars, quæ asserit versionem Septuaginta quam nunc habemus, non esse regulam infallibilem fidei; licet enim cum primùm talis versio ab illis edita est, fuerit Scriptura Canonica, modò tamen authentica non est, quia in multis fuit vitata & corrupta, ut variis exemplis probat Hieronymus Jonæ 3. Et licet primùm emendata fuerit à Cardinali Ximeno Hispano Compluti, & postea Romæ à Sixto V. operà quorundam Cardinalium, & doctissimorum hominum; non fuit tamen per istas emendationes ad integram suam puritatem restituta: unde Sixtus nullum edidit decretum, quo illam editionem authenticam esse declararet: Ergo licet illa magnæ sit autoritatis in Ecclesia, non est tamen regula infallibilis fidei, sicut vulgata editio.

S. VI.

Explicantur quedam antilogiæ seu contradictiones apparentes, quæ in variis Scriptura locis reperiuntur.

Heretici ut Scripturæ Sacræ autoritatem & infallibilitatem eludant, eamque non esse fidei nostræ infallibilem regulam suadeant, objiciunt quedam Scripturæ loca, quæ videntur esse contradictoria, atque adeo falsa ex aliqua parte; duorum enim contradictoriorum, unum est verum & alterum falsum. Hujusmodi sunt quæ sequuntur: Genesis 1. dicitur, Deum sex diebus mundum creasse: At Eccles. 18. asseritur ipsum simul omnia creasse: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* Item Genes. 1. dicitur quod lux creata fuit in prima die: quod etiam apparet falsum, quia lux creata fuit cum Sole, cujus productio dicitur facta quartâ die. Ibidem etiam cap. 32. Jacob Patriarcha sic ait: *Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* & tamen Exodi 20. Deus sic loquitur: *Non videbit me homo & viveret.* Eodem capite protestatur Deus se visitare iniquitatem patrum in filios, usque in tertiam generationem; cujus contrarium asseritur Ezechiel. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris.* Præterea 3. Regum 8. dicitur quod in arca nihil aliud erat, nisi tabulæ testamenti; & tamen Apostolus ad Hebræos 9. affirmat quod etiam erat ibi manna, & virga Aaron quæ fronderat. Ulterius Job cap. 7. suæ historię asserit se peccasse, nam alloquens Deum, sic ait: *Peccavi, quid faciam tibi o custos hominum?* contrariumque asserit cap. 27. dicens: *Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.* Dicitur etiam cap. 1. & 2. ejusdem libri: *In omnibus his non peccavi Job, nec stultum aliquid locutus est labiis suis;* & postea cap. 39. idem Job dicit de seipso: *Leviter locutus sum;* & infra: *Vnum locutus sum, quod usinam non dixissem;* & cap. 42. *Inspiciem locutus sum.* In quibus locis apert-

ta videtur esse contradictio. Denique in novo testamento quædam sunt loca, aliquam contradictionis speciem habentia: nam Joan. 20. Maria Magdalena dicitur venisse mane ad monumentum, cum adhuc tenebræ essent: At contra Marci 16. *Venit ad monumentum orto jam Sole.* & Matthæi 28. *Vespere autem sabbati, quæ lucebat in prima sabbathi, venit Maria Magdalene videre sepulchrum.* Item Roman. 3. Paulus sic loquitur: *Arbitramur justificari per fidem, sine operibus legis:* Jacobus vero cap. 2. suæ Epistolæ Catholice contrarium videtur asserere, his verbis: *Videatis quia ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum.* Plura alia loca, contradictionis speciem habentia, colligunt Magister Cano libro 2. de locis Theologicis, cap. 2. Jansenius in concordia Evangelistarum, & Beccanus cap. 3. de fide, quæst. 8.

20. Ad primum respondeo particulam simul, eo loco accipi pro *aque*, seu *pariter*, sensumque Ecclesiastici esse, quod Deus sit æquæ omnium creator, licet multa successivè creaverit. Sicut cum dicitur Psal. 48. *simul inspiens & stultus peribunt*, sensus est quod pariter peribunt, non autem quod eodem tempore, vel eodem instanti.

21. Ad secundum dicendum cum D. Thomas 1. parte quæst. 67. art. 4. ad 2. quod substantia Solis & lucis fuit producta primâ die, sed quasi informis, quæ postea quartâ die formata fuit, & determinata ad particulares effectus in Sole, ideò dicitur creata quarto die. Verba ejus sunt: *Dicendum est, ut dicit Dionysius, quod illa lux, videlicet quæ primâ die creata est, fuit lux Solis, sed adhuc informis. . . . sed postmodum data est ei specialis & determinata virtus ad particulares effectus.*

Aliter hunc locum ibidem dubio 2. interpretatur Bannez: ait enim quod Sol quartâ die creatus dicitur, non quod tunc secundum substantiam creatus fuerit, sed per recapitulationem, quia videlicet iterum refertur creatus, ut inter alia sydera annumeraretur illud quod præclarissimum est: sicut ob eandem rationem, productio mulieris, quæ revera sexto die facta fuit, narratur à Scriptura post finem omnium dierum.

22. Ad tertium dico, Jacob loqui de familiari visione, sub specie externa: Deum autem in Exodo loqui de visione suæ essentia in seipsâ, quæ justis non conceditur nisi post mortem.

23. Ad quartum respondeo, Deum in Exodo loqui de pœna temporali, apud Ezechielem verò loqui de pœna spiritali privationis gratiæ, & damnationis æternæ, de qua ibidem ait: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur:* illa enim pœna in filios derivatur, non verò ista, excepto peccato originali, de quo non est ibi sermo.

24. Ad quintum dicendum quod in arca erat distinctio quædam, ita ut aliquid posset esse in medio arcæ, & aliquid ad latus, ut colligitur ex Deuter. 13. ubi dicitur: *Tollite librum istum, & ponite in latere arcæ,* & illud latus non vocabatur arca communiter. Igitur in medio arcæ nihil aliud erat, nisi tabulæ testamenti, & sic verificatur id quod habetur 3. Regum 8. in latere autem erat virga Aaron, urna aurea cum manna, & ita verum est quod affirmat Apostolus ad Hebræos 9. qui latiori vocabulo accepit arcam, prout non solum medium, sed etiam latera complectitur: unde in illis locis nulla est contradictio.

25. Ad sextum dicatur, quod quando Job cap. 1. ait, *Peccavi*, loquitur de aliquo peccato levi quod commisit ante illam tribulationem, cum

Tom. IV.

A verò postea cap. 27. dicit: *Neque reprehendit me cor meum in omni vita mea,* loquitur de peccato in re gravi, præcipuè de peccatis illis quæ sibi objiciebantur ab amicis.

Ad aliud quod ibi subjungitur, respondent aliqui apud Pinedam, cap. 39. & 42. citatis, quod licet Job in principio suæ tribulationis, in verbis suis non peccaverit, etiam venialiter (in quo sensu verificatur illud quod dicitur cap. 1. & 2.) tamen postea aliquod peccatum, licet leve, commisit, defendendo nimis suam innocentiam coram amicis, vel dum de judicio Dei conquerebatur. Unde verba illa, quæ Job ait, nimirum se leviter & insipienter locutum esse, referunt primò ad id quod dixit cap. 6. *Vinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera, quasi arena maris hæc gravior appareret:* vel secundò ad id quod ait cap. 7. *Elegit suspendium anima mea:* vel tertio ad illud quod dixit cap. 9. *Si flagellat, occidat:* vel denique ad id quod habetur cap. 13. ubi sibi promittens certam victoriam ex judicio Dei, dixit: *Scio quod inveniar justus in judicio.*

Nihilominus D. Gregorius excusat Job à peccato veniali, & verbis inordinatis, & ait quod cum dixit, *Leviter & insipienter locutus sum*, loquebatur comparative ad Deum, apud quem omnes ejus excusationes & querimonie erant stultitiæ, & locutiones leves: sicut apud ipsum omnes nostræ justitiæ peccata vocantur, & dicuntur esse sicut pannus menstruatus. Isaïa 64. quamvis re ipsa peccata non sint. Potest etiam dici, quod verba Job, stultitiæ & peccata vocantur, non quod revera peccata essent, sed quia habebant aliquam speciem & apparentiam mali, præ nimio dolore cruciatuum quos patiebatur. Unde D. Thomas in commentariis ad cap. 38. ipsum excusat, & dicit solum excessisse in modo loquendi.

Ad septimum ex novo testamento desumptum, respondeo Magdalenam domo profectam esse, dum adhuc tenebræ essent, & pervenisse ad monumentum, orto jam Sole. Vespere autem Sabbathi, quæ lucebat in prima Sabbathi, significat auroram diei dominicæ, quæ vocatur prima Sabbathi, id est prima dies post Sabbathum. Vesper enim auroram ibi significat, ob stellam antelucanam, quæ Venus appellatur & Vesper, ut exponit Baronius ad annum Christi 34. Quamvis alij per *Vespere* intelligant partem extremam noctis, quæ tota apud Hebræos vespere interdum vocatur. Alij malunt, Magdalenam, & alias sanctas mulieres, sæpius ad sepulchrum venisse.

Ad ultimum dico, Paulum loco citato solum velle, hominem non justificari per opera quæ fiunt per legem, sive naturalem, sive Mosaicam, exclusâ gratiâ Christi; sed per fidem, non informem, sed gratiâ & charitate formatam: Jacobum verò, cum affirmat opera justificare, & non solum fidem, loqui de operibus factis ex fide, & gratia Christi; atque ita unum Apostolum alteri non esse contrarium.

ARTICVLVS II.

An præter Scripturam sint aliquæ traditiones non scriptæ, quæ sint regula fidei?

29. **N**egant Hæretici nostri temporis, contententes omnia fidei Christianæ dogmata esse in Scripturis Sacris expressa, subindeque traditiones non scriptas in sacris codicibus, tanquam nullius roboris & authoritatis esse rejiciendas. Idem prius docuerant Gnostici apud Augustinum lib. 1. contra Maximinum, Macedoniani & Eunomiani apud Basilium de Spiritu Sancto cap. 26. & libro 1. contra Eunom. Nestorius, Eutiches, Dioscorus, Ephyconomachi, ut ex actis septimæ Synodi habetur. Demum ante Lutherum & Calvinum, Henricus Tolosan, ut narrat Divus Bernardus Epistolâ 242. & Wiclefus apud Waldensem libro 2. doctrinalis fidei antiquæ cap. 19. ut inventum hominum, & Phariseorum superstitiones, traditiones rejiciebant. Ut hic error confutetur, & veritas Catholica stabiliatur & explicetur, sit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

- D**ico igitur, præter Scripturam, aliquas esse traditiones non scriptas, ad regulam fidei pertinentes.

30. Probatur primò ex Scriptura 2. Thess. 2. *Itaque fratres scite & tenere traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Ubi in primis sermonem esse de rebus ad fidem pertinentibus, & non tantum ad externam politiam Ecclesiasticam, fatetur Calvinus in hunc locum, & patet, quia hoc ideò dicit Apostolus Thessalonicensibus, ut maneant firmi in fide veritatis, quemadmodum liquet ex verbis præcedentibus. Deinde disjunctio illa, *sive per sermonem, sive per Epistolam*, apertè indicat duo genera traditionum: alias scriptas, alias verò non scriptas, sed per sermonem, id est vivâ voce expressas. Unde Apostolus æquiparat utramque traditionem scriptam & non scriptam, & significat utramque æqualiter tenendam & utrique æquè firmiter standum esse, nimirum quia verbum divinum, sive sit scriptum, sive non, æquè credibile est, ejusdemque authoritatis, & infallibilitatis, neque enim vim habet ab atramento & characteribus, sed à Dei authoritate.

31. Hoc Apostoli testimonio utuntur Sancti Patres ad probandum dari in Ecclesia aliquas traditiones non scriptas, ad fidei regulam pertinentes. Chrysostomus enim Homil. 4. in caput 2. Epistolæ 2. ad Thessal. sic de illo Apostoli pro traditionibus non scriptis testimonio loquitur: *Hinc pater (inquit) quod non omnia per Epistolam tradiderint Apostoli, sed multa sine litteris. Eadem verò fide digna sunt tam ista quam illa. Quare Ecclesia traditionem fide dignam existimemus. Traditio est, nihil amplius queras.* Et Basilium libro de Spiritu Sancto ad Amphilocho cap. 29. initio: *Apostolicum esse arbitror traditionibus etiam non scriptis inherere, laudo enim vos inquit (supple Apostolus 1. ad Corinthios 10.) quod per omnia Christi memores estis, & sicut tradidi vobis præcepta mea servatis. Et 2. Thessal. 2. Tene traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Huc usque Basilium,

32. Probatur secundo ex Nicæna Synodo secunda,

A anno 781. celebrata, in qua actione 6. initio, hæc verba habentur: *Præterea cum multis quæ nobis sine scripto tradita sunt etiam imaginum factio in Ecclesia ab Apostolorum predicatione dilatata est. Et rursus actione 7. in ultimo titulo sic dicitur: Sed ab Apostolo edocti tenemus traditiones quas accepimus, omnia recipientes & amplectentes quacunque Catholica Ecclesia antiquius scripta & non scripta recepit: Ex quibus sunt etiamfigurationes picturarum & imaginum.* Ergo dantur aliquæ traditiones Apostolicæ non scriptæ, speciatim ea quæ spectat ad cultum & picturam sacrarum imaginum.

B Probatur tertio ex S. S. Patribus: Incipiendo enim à D. Ignatio Martyre, omnium antiquissimo, ejus Epistolæ verè promptuarium dici possunt divinarum traditionum quæ in Sacris Scripturis non habentur: dici enim Dominicæ celebrationis habetur in illa quæ est ad Magneſianes: Ecclesiasticæ Hierarchiæ chorus, constans ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, habetur in Epistola ad Tarsenses: varij Clericorum ordines, in Epistola ad Antiochenos: festa colenda, & jejunium Quadragesimale observandum, in Epistola ad Philipenses, & alia ejusmodi, quæ non sunt scripta ab Apostolis.

C Secundo D. Dionysius cap. 1. lib. de Hierarch. Eccles. loquens de Apostolis, quos primarios sacerdotales muneris duces appellat: *Sacratorem (inquit) & purgatorem doctrinam, ex animo in animum, medio interveniente verbo, partim litteris, partim sine litteris, transfuderunt.* Multa præterea per solam traditionem non scriptam accepta, in libris ejus recenseri, luce ipsâ clarius est. Fit enim mentio de Chrismatis sacramento, de Ordinis distinctione, precibus pro defunctis, & aliis hujusmodi, quæ in Scripturis Sacris non habentur.

D Tertiò Irenæus libro 3. adversus Hæreses cap. 2. & 3. Apostolicas traditiones probat per continuatam successionem Pontificum Romanorum, incipiendo à Lino, qui immediatè successit Petro, usque ad Eleutherium, qui duodecimus vel decimus tertius fuit post D. Petrum Summus Pontifex.

Quartò Sanctus Justinus Martyr in Apologia 2. pro Christianis, sub finem, aliqua refert non scripta, quæ dicit Christum Discipulis tradidisse, nempe diebus Dominicis post lectionem Scripturarum esse offerendum & consecrandum panem & vinum, aquâ temperatum.

E Quintò Fabianus Papa, qui sedit anno 238. in secunda Epistola ad Episcopos Orientales, initio docet modum conficiendi Chrisma singulis annis, fuisse ab Apostolis traditum, eumque servandum, sicut Apostoli tradiderunt: *Ista (inquit) à Sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobis quæ tenenda mandamus. Hæc Sancta Romana Ecclesia & Antiochana, à temporibus Apostolorum custodit. Hæc Hierosolymorum, Ephesinorum tenet.*

Sextò Tertullianus antiquissimus Author libro de Corona militis post initium, sic loquitur. *Hanc si nulla Scriptura determinavit, cerè consuetudo corroboravit, quæ sine dubio de traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius non est? Et infra. Enumeratis ceremoniis quas in Baptismo Ecclesia adhibet, subiungit: Harum & aliarum ejusdem disciplinarum, si legem expostules Scripturarum, nulla legis traditio tibi prætenderetur, autrix consuetudo, con-*

firmatrix & fidei observatrix.

34. Eandem veritatem unanimi ferè consensu tradunt alij Patres, qui tertio, quarto, & quinto sæculo floruerunt. Cyprianus enim libro 2. Epistola, ad Ceciliam ait, aquam miscendam esse in calice vino ex Christi institutione, quæ tamen nusquam in libris canonicis scripta reperitur. Basilii libro de Spiritu Sancto cap. 27. hæc scribit: *Dogmata quæ in Ecclesia predicantur quedam habemus à doctrina scripto prodita; quedam rursus ex traditione Apostolica, in mysterio, id est in occulto tradita, receperimus, quorum utraque parem vim habent ad pietatem.* Ubi multa quæ in Ecclesia observantur, ex traditione deducit, ut quod signo crucis Christiani utantur, quod aqua ante Baptismum consecratur, quod baptizandus sacro oleo inungatur, & similia, causamque ibidem assignat, cur non expediat omnia scripto tradi: Ne (inquit) *Dogmatum cognitio, propter assuetudinem vulgo veniret ad contemptum.* Epiphanius Hæresi 61. *Oportet (inquit) & traditione uti, non enim omnia à Divina Scriptura accipi possunt.* Damascenus libro 4. fidei cap. 17. *Plurima (ait) Sancti Apostoli tradiderunt sine scripto.* Denique Augustinus libro 2. contra Donatistas cap. 7. dicit, multa non inveniri in literis Apostolorum, quæ tamen non nisi ab Apostolis tradita & commendata leguntur. Et libro 8. cap. 23. asserit dogma fidei quo asseritur, Baptismum validè ab Hæreticis conferri, non posse satis ex Sacra Scriptura colligi, proptereaque ad Ecclesiam & traditionem recurri debere: *Apostoli (inquit) nihil quidem exinde præceperunt (scripto scilicet) sed consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quanquam scripta non reperiuntur.* Item Epistola 118. post initium hæc scribit: *Illæ quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cælum, & adventus de cælo Spiritus Sancti, anniversaria solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universis, quocumque se diffundit Ecclesia.*

35. Probatur quartò ratione: Necessariò admitrenda est vel ab ipsis hæreticis aliqua traditio, si de divinâ credenda, ut constat de Scriptura Sacra, quam non nisi traditione credimus. Unde enim certi sumus, quod hæc Scriptura ab iis Authoribus conscripta sit, illa eadem quam teneamus credere, nisi traditione? Unde scire possumus, quod tertius & quartus liber Esdræ, tertius & quartus Machabæorum, oratio Regis Manassæ, annexi solita libris Paralipomenon, Appendix ad librum Job, Psalmus centesimus quinquagesimus primus Davidis, qui in Græcis Psalteriis invenitur, Evangelium Nazæorum, Epistola Pauli ad Senecam, quarum meminit Hieronymus in Catalogo de Scriptoribus Ecclesiasticis, Liber Pastoris, ejus Author, teste Hieronymo, loco citato, fuit Hermen, ejus mentio fit in Epistola ad Romanos cap. ultimò. Unde, inquam, certò scire possumus, quod hi libri non sint Canonici, nisi traditione? Quicunque igitur Scripturam admittit, necessariò admittere debet traditionem, quæ hanc potius

A Scripturam, quàm aliam nobis divinitus revelatam proponit, cum id aliunde quàm traditione scire nequeamus.

Respondent Hæretici, unicuique habenti verum fidei spiritum, per se constare, quæ sit vera Scriptura, & quæ falsa.

Sed contra primò: Fideles primitivæ Ecclesiæ habebant verum fidei spiritum, ut fatentur Adversarij, & tamen testatur Divus Augustinus libro de prædestinatione Sanctorum capite 4. quod judicabant librum Sapientiæ, quem rejicit Calvinus, esse sacrum: Verba Augustini sunt. *Sed qui sententiis tractatorum instrui volunt, oportet ut istum librum Sapientiæ, ubi legitur, Rapius est ne malitia mutaret intellectum ejus, omnibus tractatoribus anteponan, quoniam sibi eum anteposuerunt etiam temporibus proximi Apostolorum egregij tractatores, qui eum testem adhibentes, nihil se adhibere nisi divinū testimonium crediderunt.*

Secundò, incertum omnino est, quis verum illum fidei spiritum habeat: Calviniani enim non credunt illum fuisse in Luthero, nec Lutherani in Calvino, nec ullus ex ipsis in Catholico Romano. Inter ipsos etiam Calvinistas dissensio est, quænam sit vera Scriptura, ut inter Calvinum & Bezam de initio capitis 8. Joannis, quorum alter spuriam, alter Divinam Scripturam esse vult: Incertum ergo erit quæ sit vera Scriptura, nisi ad traditionem recurratur.

C Probatur quintò: Si omnia Christianæ Religionis dogmata in sola Scriptura continerentur, magnum hæreticis ad errores in Ecclesiam Dei introducendos pateret osium: Sed incredibile est, Christum & Apostolos, usque adeò apertum osium erroribus reliquisse: Ergo & omnia ad fidem Christianam necessaria in Scriptura contineri. Minor constat, Major verò ex eo apertè demonstratur, quod cum doctrina Scripturæ in controversiam vocata, neque declarare, neque tueri se ipsam possit adversus novarum interpretationum corruptelas, faciliè adulteratur & corrumpitur ab hæreticis, non verò traditio, utpote quæ successione & praxi continuâ patet in Ecclesia, unde plures sine comparatione hætenus fuerunt Hæretici, qui Scripturam quàm traditione abuterentur: Nemo enim Hæreticorum est (dicebat olim Hilarius ad Constantium Augustum) qui se non secundum Scripturas predicare ea quibus blasphematur mentitur. Videas illos (inquit Vincentius Lyrinensis) volare per singulaque quæ sacra legis volumina, per Moysen, per Regum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Evangelia, per Prophetas: sive enim apud suos, sive alienos; sive privatim, sive publicè; sive in sermonibus, sive in conviviis, sive in plateis, nihil unquam de suo proferunt, quod non etiam Scriptura verbis adumbrare conentur: sciunt enim factores suos nulli fore placiuros, si nudè & simpliciter exhalentur, unde illos cælestis eloquij verbis, velut quodam aromate aspergunt. Faciunt porro hæretici quod patrem suum fecisse vident, & auctoris sui callida machinamenta sectantur, qui ipsum Dominum Scripturarum testimonis appetit: si filius, inquit, Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: Ita quodcumque dogma hæreticus proferat, statim ait, scriptum est enim. Unde Hieronymus in cap. 1. ad Galatas, ait quod omnes hæreses & Scripturis sibi consunt cervicalia, quæ ponant sub cubito universa atque. Et Augustinus Tractatu 18. in Joan. Non nata sunt hæreses (inquit) & quedam dogmata perverstitatis illaqueantia animas.

E

nisi dum Scriptura bene intelligitur non bene, & quod in his non bene intelligitur, temere & audacter asseritur. Ex quo infert Tertullianus libro de prescriptionibus cap. 19. & 21. non esse cum hæreticis ex Scripturis disputandum, sed ex traditionibus quæ in Ecclesiis retinentur, istamque subdit rationem: quia hæretici Scripturas in alienum sensum contorquent facili, sed ex traditione clarè constat veritas.

38. Probatur sextò: Inter dogmata fidei Christianæ numerantur ista: perpetua Matris Christi virginitas, quam contra Antidicomarianitas credit Ecclesia: Baptisma parvulorum, contra Anabaptistas: processio Spiritus Sancti à Patre & Filio, contra Græcos: celebratio Paschæ post decimam quartam lunam Martij, contra Quartò decimanos: translatio Sabbathi in diem Dominicum, contra Judæos: duæ in Christo voluntates, contra Monothelitas: At hæc nullibi in Scriptura Sacra reperiuntur: Ergo omnia fidei Christianæ dogmata non continentur expressè in Scriptura, sed aliqua habentur ex traditione, quæ proinde fidei regula esse potest.

Confirmatur argumento quo utitur D. Augustinus contra Maximinum Arrianum, libro 3. contra ipsum cap. 3. In quo loco Scripturæ legitur, *Deum Patrem ingenitum & innatum* & tamen ut dogma fidei creditur à Lutheranis & Calvinistis: Ergo omnes fidei nostræ articuli non continentur in Scriptura, sed aliqui solà traditione docentur.

39. Respondet Molinæus libro de Purgatorio paginâ 39. aliquos ex prædictis articulis, scilicet perpetuam Dei Matris virginitatem, translationem Sabbathi in diem Dominicam, & celebrationem Paschæ post lunam decimam quartam Martij, non esse ad salutem necessariò credendos; alios verò esse quidem de fide, sed vel in sacris litteris expressè contineri, vel ex Scriptura per manifestam consequentiam deduci.

Sed contra: Ideò Helvidius, ejusque sequaces, ab Ecclesia pro hæreticis habiti sunt, ut referunt Epiphanius & Hieronymus libris contra ipsos editis, quia negabant Deiparam post Christi partum Virginem remansisse: Ergo articulus de perpetua virginitate Matris Christi, est unus de pertinentibus ad fidem. Quoad celebrationem Paschæ post decimam quartam lunam, licet ante Concilium Nicenum primum, esset observatio liberæ, ab illo tamen Concilio Decumani qui sentiebant non ita esse celebrandum festum illud, sed lunâ decimâ quintâ, pro hæreticis habiti sunt. Quantum ad translationem Sabbathi in diem Dominicum, nullus est ex fidelibus, qui non haberet tanquam Judæum, eum qui die Dominicâ laboraret, & Sabbatho ferieret. Unde Ignatius in Epist. ad Magnesianos docet Dominicam diem esse Resurrectioni Christi consecratam, & propterea illam, *Reginam ac Principem omnium dierum*, appellat.

Denique quoad reliquos ex prædictis articulis, cum fidei assensus non sit discursivus, sed simplex, propter solam auctoritatem dicentis, dicere, ut respondet Molinæus, quod per consequentiam ex scripturis eruantur, non est probare quod sint ex fide credenda, sed solùm quod pertineant ad Theologiam, quæ discursiva est, & quæ ex mysteriis fide divinâ creditis, per discursum plures conclusiones deducit.

40. Demum suaderi potest conclusio ex eo quod semper traditiones & in omni statu acceptæ fuerint: vix enim ullum regnum est cui suæ traditio-

nes desint, etiam quoad res maximi momenti, & interdum ipsæ regni leges fundamentales solâ traditione habentur. Exemplum in promptu exhibet florentissimum regnum Galliarum, in quo omnium prima & præcipua lex Salica, solâ traditione habetur: nec constat quem Authorem habeat; aliis ad Pharamundum Regem, aliis ad Carolum Magnum, aliis ad alios referentibus.

Quantum ad statum legis naturæ, in quo nullæ Scripturæ saltem Canonice extabant, plura solâ traditione cognoscebantur: nam præter quod non est dubium quin Adamus nepotes suos plura docuerit quantum ad scientias, quas nemo negat eas primum ab Adamo acceptas, & successivè ad Abrahamum deductas, à quo Chaldaei, sicut à Chaldaeis Ægyptij, eas didicerunt. Sed præterea nec dubitari posse videtur, quin Adamus plura alia docuerit, quæ ad religionem pertinent, qualia sunt originalis culpa, generatione tradita, remedium ad illam eluendam exhibendum, præcipuè verò futurus adventus Messia, & alia ejusmodi plura, quæ certum est non ignorasse Adamum, & de quibus etiam dubitari non potest, quin posteros monuerit. Henoch etiam, ut habetur in Canonica D. Judæ, futurum aliquando judicium ultimum, suis prædicavit. Abraham circumcissionis præceptum accepit, quod ad posteros, usque ad Moysen, sine ulla Scriptura, solâ traditione deductum est, & servatum.

In statu legis scriptæ plures fuisse traditiones, facilis erit probatio. In primis, quia eadem traditiones habebantur, quæ in lege naturæ viguerant, nimirum de peccato originali, de purgatorio, de sacrificiis pro mortuis offerendis, de Messia, & ultimo judicio futuro. Præterea certum est apud Hebræos, Moysen duplicem legem in monte Sinai accepisse, alteram quam scriptam omnibus promulgavit, alteram quæ prioris explicatio erat, quam ore ad os tum Josue tum septuaginta senioribus tradidit. Idque præter omnium Hebræorum consensum, ex illo Eldræ 4. cap. 14. videtur colligi, ubi Deus ita loquitur: *Enarravi Moysi mirabilia multa, & præcepi ei dicens, hæc in palam facies verba, & hæc abscondes.* Vulgo etiam dicitur, Eldram ex præcepto Dei, quadraginta diebus libros scripsisse, alios quos populo, alios quos solùm sapientibus traderet, quos Picius Mirandulanus asserit se legisse. Hæc lex oralis dicebatur, vel etiam Hebræo nomine *Kabala* à verbo *חן Kibel*, quod est accipere, ac si quis acceptionem vocaret, nimirum quod ut dictum est, ore ad os traderetur. Hæc lex, aut veritatis legis explicatio, solâ traditione servata est, usque ad tempora Rabbeni Hakados, quem ita honoris causâ nominant, scilicet *Magistrum nostrum sanctum*, qui cum videret Judæos in alias terras deportari, veritus ne legem obliviscerentur, primus librum *Mishnah* composuit, in quo traditiones, sententias, expositiones legis collegit. Post verò trecentis circiter annis à vastatione templi, R. Johannan ex iisdem traditionibus Talmud Jerosolymitanum composuit, & demum post annos centum plus minus, Talmud Babylonicum editum est, quod utrumque continet expositionem locorum difficultum quæ habentur in *Mishnah*. Et si verò plura in iis inutilia, ac etiam contra jus naturæ, aliquando habeantur, quæ à Rabbis posterioribus addita sunt, multa tamen continet à Moysè præcipue debio accepta, & quibus etiam multi ad confir-

manda fidei mysteria egregiè utuntur: quos inter
eminent

eminet Raymundus Martini, Ordinis Predicatorum, qui suum opus Pugionis fidei, iis testimoniis locupletavit: quod opus olim Galatinus omnino exciperat, & tanquam proprium partum in lucem emisit: sed illud illustrissimus Dominus de Voisin, Exsenator Burdigalensis, suo Authori restituit.

Quantum ad statum legis gratiae, ex superioribus facile probari potest, & comparatione statum omnium perfectissimi, cui nihil deesse credendum est eorum quae in aliis statibus habebantur, qui huius duntaxat figuras continebant, aut rudia lineamenta. Si ergo in statu legis naturae & legis scriptae plura habebantur solâ traditione accepta, & quae necessaria erant ad cultum religionis, & regimen Ecclesiae, ut jam ostendimus, etiam in statu legis gratiae, non minus esse debent traditiones, cum non minus etiam ad regimen Ecclesiae pertinere possint, aut necessariae sint.

Et confirmari potest ex eo quod in Actibus Apostolorum cap. 1. dicatur quod Christus per dies quadraginta apparens Discipulis, ipsis loquebatur de regno Dei: de regno scilicet Ecclesiae quam fundabat, de regimine quo regenda erat, de legibus quibus erat stabilienda, & aliis quae ad perfectum regimen necessariò requiruntur; haec enim omnia Christus post resurrectionem per dies quadraginta cum Discipulis conversatus, ore tenus eos docuit.

Si verò queras, quænam traditiones sint quæ servantur in Ecclesia? Respondeo cū Gravina tomo 1. præf. contr. 4. art. 7. has potissimū haberi. Primò circa mysterium Trinitatis, tres esse duntaxat, nec plures personas: etsi enim expressè habeatur in Scriptura, tres esse personas, nullibi tamen expressè habeatur non esse plures, sed id sola traditio docet. Secundò, quantum ad primam personam, nomen ingenti ipsi solum convenire, & quantum ad Filium, esse principium Spiritus Sancti, & demum quantum ad ipsum Spiritum Sanctum, illius productionem non esse generationem, sed processionem, haec enim minùs ex Scriptura, quàm ex traditione habentur. Tertio de Christo, traditione habetur, descendisse ad inferos, & liberasse Patres, & crucis signum in honore habendum esse. Quartò de Beata Virgine, virginitas ejus perpetua, immunitas ab omni actuali peccato, assumptio ejusdem in caelos, etiam in corpore, traditione habentur. Quintò Symbolum Apostolorum, sicut & Scripturam quam habemus, canonicam & veram esse Scripturam, solâ traditione accepimus. Sextò circa Sacramenta, eorum numerum, materiam, formam, traditio docet, saltem quantum ad aliqua, quorum materia & forma non exprimuntur in Scriptura: sicut & baptismum debere conferri parvulis, posse in necessitate conferri ab omnibus, validum esse collatum ab hæreticis, imprimere characterem, non esse iterandum: Confirmationem verò esse sacramentum, characterem imprimere, & à solo Episcopo ut ministro ordinario posse conferri: Eucharistiam esse Sacramentum simul & sacrificium, & aquam vino miscendam esse: Pœnitentiam verum esse Sacramentum, & triplici parte, confessione scilicet, absolutione, & satisfactione constare: Extremam Unctionem verum esse Sacramentum: Ordinem etiam esse verum Sacramentum, imprimere characterem, & varios esse ejus gradus; demum Matrimonium, verum etiam esse Sacramentum, conferre gratiam, & ratum, non consummatum, per professionem re-

Tom. IV.

ligiosam dissolvi. Hæc omnia sigillatim ex traditione haberi probat eruditè citatus Author. Quæ verò sequuntur, & quæ potissimū hæretici negant, probat operosius haberi traditione omnium à Christo sæculorum. Primò primatum D. Petri, secundò Missæ sacrificium; tertio purgatorium, & defunctorum suffragia; quarto institutum monasticum, & cœlibatum; quinto sufficere Eucharistiæ sumptionem sub unica specie; sexto fieri veram in Eucharistia transubstantiationem; septimò esse in Ecclesia thesaurum unde indulgentiæ concedantur; octavò sanctorum invocationem & intercessionem; nonò imaginum & reliquiarum cultum. His addo jejunium quadragesimale, quod omnes ferè Patres ex Spondano anno 57. num. 57. docent institutum fuisse ab Apostolis in honorem Passionis & Resurrectionis Christi. Unde Hieronymus in Epistola ad Marcellam: *Nos (inquit) unam quadragesimam ex Apostolorum traditione congruo tempore jejunamus.* Et Ignatius Epist. ad Philippenses in fine: *Quadragesimale jejunium ne spernatis.* Basilii item serm. 2. de jejunio testatur jejunij quadragesimalis legem suo tempore adeò religiose observari fuisse solitam, ut nemo prorsus ab illa sese eximeret: *Non insula (inquit) non terra, non civitas, non gens, non denique locus ullus tam desertus, ubi prædicatio ista non fuerit audita. Sed & exercitus, & iter facientes terrarum marique, mercatores quoque omnes, similiter audiunt & suscipiunt.* Idem de jejunio quod servatur quatuor anni temporibus docet Leo Papa serm. 7. de jejunio mensis septimi. Et serm. 2. de jejunio Pentecostes hæc habet: *Dubitandum non est dilectissimi, omnem observantiam Christianam, eruditio- nis esse divinæ, & quidquid ab Ecclesia in consuetudinem est devotionis receptum, de traditione Apostolica, & de Sancti Spiritus prodire doctrina, qui nunc quoque cordibus fidelium residet instituitis.*

Ex his intelliges, triplex esse genus traditionum: aliæ enim sunt immediatè à Christo, quæ divinæ: aliæ ab Apostolis cum assentia Spiritus Sancti, quæ Apostolicæ: aliæ quæ vel à Prælati, vel à populis inchoatæ, usu & consuetudine obtinuerunt, ut vim legis haberent, quæ Ecclesiasticæ dicuntur. Duæ priores habent eandem vim & certitudinem, quam habet verbum Dei scriptum, cum nitantur eidem authoritati, quâ nititur ipsum; & cum verbum Dei, ut supra dicebamus, non habeat vim ab atramento & characteribus, sed à Dei authoritate. Rursus earum quæ à Christo vel ab Apostolis sunt, aliæ ad fidem, ut quòd Deipara fuerit semper virgo, quòd sit in cœlum assumptæ, quòd nunquam venialiter peccarit: aliæ ad mores pertinent, ut quòd servanda sint jejunia, quòd celebranda sint festa certis anni diebus, &c. De quo vide Spondanum anno 58. num. 36.

§. II.

Hæreticorum objectiones solvuntur.

Obijciunt in primis Hæretici: Scriptura prohibet addi quidquam Scripturæ aut verbo Dei, dicitur enim Deuter. 4. *Non addetis ad verbum quod loquor vobis nec auferetis.* Et Apocal. ultimo: *Si quis apposuerit (id est addiderit) ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto:* Verbis igitur divinis, quæ in sacra explicantur Scriptura, nihil est addendum tanquam necessarium ad credendum, subindeque

K x

nullæ sunt traditiones non scriptæ, quæ ad fidem pertinent.

48. Resp. quod cum Scriptura prohibet addi quidquid Scripturæ aut verbo Dei, intelligi debet prohibere ne quid Sacræ Scripturæ addatur, tanquam Scripturæ divinæ, aut verbo Dei, tanquam verbū Dei, quod tale non sit, aut quod sit illi contrarium. Nam post librum citatum Deuteronomij, quo prohibetur ne quid Scripturæ aut verbo Dei addatur, multi alij libri Canonici scripti sunt. Similiter cum D. Joan. ait, *Si quis apposerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro hoc*, solum verat ne libro Apocalypsis sibi in Pathmos insula ostensa, aliquid addatur tanquam pars illius Apocalypsis, quod tamen ipse non scripserit vel addiderit; non verò prohibet acceptari alias revelationes ad eum librum nihil facientes; aut Apostolorum traditiones, & Ecclesiasticas Constitutiones sacris litteris non repugnantes.

49. Obijciunt secundò aliqua Scripturæ testimonia, quæ traditiones damnare videntur, Christus enim Matth. 15. alloquens Judæos dicebat: *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras*. Et Paulus ad Coloss. 2. *Videte (inquit) ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum*.

50. Verum ad hæc facile responderetur, Christum & Apostolum, locis citatis, reprobare quidem traditiones fictas, fucatas, & contrarias Scripturæ, vel rectæ rationi, quales erant illæ quas Judæi à Phariseis acceptas servabant; non tamen legitimas, quales erant quas ipsis Moyses & Prophetæ tradiderant: ex quo proinde nihil contra nos; non ideò enim veræ & Apostolicæ traditiones sunt contemnendæ; quia Christus & Paulus falsas & Pharisaicas condemnarunt.

51. Obijciunt tertio: SS. Patres docent Scripturam Sacram esse sufficientem fidelibus; ait enim Tertullianus contra Hermogenem, *Adoro plenitudinem Scripturæ*, & Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana cap. 9. *In iis (inquit) quæ aperte posita sunt in Scriptura, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem*. Et lib. 3. cap. ultimo: *Quidquid homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur; si utile est, ibi invenitur*: Ergo præter Scripturam, nullæ dantur traditiones non scriptæ, quæ ad fidem pertineant.

52. Confirmatur: Non minus sufficiens est pro fidelibus Christianis novum testamentum unà cum veteri, quam fuit solummodo vetus testamentum pro Hebræis: Sed tota fides ad quam astringebantur Hebræi, fuit expressa in veteri testamento, & libris ejus: Ergo etiam & tota fides ad quam de necessitate salutis astringuntur Christiani, continetur in novo & veteri testamento: Nullæ ergo dantur traditiones non scriptæ, quæ ad fidem pertineant.

53. Ad objectionem respondeo Scripturam jam notam ex traditione, ut divinam, esse sufficientem fidelibus, si sumatur cum iis omnibus quæ continent implicite & virtualiter: nempe quatenus commendat traditiones, & judicium Ecclesiæ, cui parere nos jubet; non verò quatenus illa excludit. Unde ad locum Tertulliani dico, eum ibi non nisi de creatione mundi agere, contra errorem Hermogenis asserentis mundum non fuisse productum ex nihilo, sed ex præjacente materia. Ex quo nihil contra nos, quod enim Scriptura, quantum ad illum articulum, sit sufficiens, sive habeat plenitudinem, non facit quod sufficiat quoad alia fidei nostræ dogmata.

A Ad D. Augustinum, aliosque Patres interdum asserentes, Scripturam Sacram ad fidem sufficere, dicendum est, eos non usurpare Scripturam in stricta illa & rigorosa acceptione, quæ libros solum Canonicos complectitur, sed in alia magis ampla & generali significatione, quæ ambit & complectitur omnem revelationem ab Ecclesia acceptam uti divinam, sive sit conscripta in corpore Bibliæ, sive non, sed solo verbo tradita. Si quidem quia potissima & multò major pars divinarum revelationum nobis communicatarum, est exarata & scripto expressa in ipsa Bibliâ; idcirco nomine Sacræ Scripturæ, SS. Patres comprehendunt etiam pauca divinitus nobis per traditionem revelata.

B Ad confirmationem nego Minorem, Hebræi enim, præter libros veteris testamenti habuerunt alia nonnulla ad fidem & mores spectantia, ex ore Prophetarum & antiquorum Patrum, sine scripto excepta, sed ab avis ad nepotes, voce, verborumque communicatione transfusa, ad quæ nihilominus agenda vel credenda ipsi obstringebantur: quas traditiones sine scripto per oris transfusionem, nonnulli *Kabalam* Hebræicâ voce nuncuparunt, ut supra in ultima probatione nostræ conclusionis declaravimus. Unde falsum est quod in argumento innuitur, nimirum in veteri testamento, seu in libris Moysis, omnem doctrinam ad salutem necessariam fuisse contentam; nulli enim in libris Moysis extat remedium pro peccato originali in feminis, & masculis ante octavum diem, nec non in gentilibus, qui circumcisioni non astringebantur, multisque aliis quæ supra retulimus.

C Obijciunt quarto: Per traditionem non scriptam ostium perveris erroribus aperitur, facile enim est cuilibet hæretico, cum Scripturarum testimonij destitutum videbit id quod dogmatizat, traditionem de illo comminisci Apostolicam: sic Papias apud Eusebium lib. 3. cap. ultimo errorem suum de mille annis regni Christi, in terris post resurrectionem futuri, commentitiâ traditione Apostolicâ tueri conabatur: sic etiam Quarto-decimani jactabant se celebrationem Paschæ decimâ quartâ lunâ more Judæorum à Joanne Apostolo & Episcopo Ephesino accepisse, ut refert idem Eusebius lib. 4. cap. 14. At credendum non est, Christum, aut Apostolos, usque adeò apertum ostium erroribus reliquisse: Ergo plane commentitium est, eos aliqua de dogmatibus fidei reliquisse, quæ Scripturarum canone non comprehenderint, & per solam traditionem Ecclesiæ communicaverint.

D Respondeo hoc argumentum nullius esse roboris, & facile posse in Adversarios sic retorqueri: Si fidei ac religionis negotium doctrinâ duntaxat scriptâ comprehenderetur, magnum hæreticis ad errores in Ecclesiam invehendos pateret ostium: Sed credibile non est, Christum & Apostolos usque adeò apertum ostium erroribus reliquisse: Ergo nec eos omnia scripto tradidisse. Sequela Majoris probatur, facile enim est cuilibet hæretico Scripturas corrumpere & depravare, illisque abuti ad probandum vel defendendum suos errores. Unde Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas asserit omnes seductores non aliter populos fefellisse, nisi prætextu Scripturarum, quas (inquit) tenent ad speciem, non ad salutem. Illique ipsi Hæretici quos proferunt Adversarij, & in quibus malum traditionis usum reprehendunt, potius ex scripturis malè intellectis,

quàm ex traditione fuerunt decepti: Papias enim (ut scribit Eusebius lib. 4. cap. 14. & Hieronymus in cap. 49. Isaiæ, & 19. D. Matthæi) ex Scriptura malè intellecta Evangeliorum & Apocalypsis, suum errorem deduxit; & Quartodecimani decimā quartā lunā celebrandum esse pascha asserabant, ex eo quod ex Evangelio id apertè colligi putarent, ut docet Polycrates, qui illorum Concilio, seu Synodo præfuit. Sicut ergo ex eo quod plures hæretici ad errores suos defendendos, Scripturā abusi fuerint, propterea non potest dici per Sacram Scripturam ostium erroribus fuisse apertum; ita, imò & multò minus, id per traditiones factum dici potest, quamvis interdum hæretici, Scripturarum autoritate destituti, traditione abutantur, vel eam ad suorum errorum defensionem comminiscantur: *Nihil enim (ut ait Seneca) tam sacrum, quod sacrilegium non inveniat.*

58. Obijciunt ultimò: Eo modo credibile est Apostolos necessariā fidei nostræ dogmata tradidisse, qui videtur magis conveniens ut illa perpetuò in Ecclesia conservarentur pura atque integra: Sed modus tradendi aliqua ex dogmatibus illis vivā duntaxat voce, non ita se habet: Ergo credibile est, doctrinam fidei ab Apostolis hoc modo traditam non fuisse. Major constat, Minor verò probatur: quia impossibile est, vel admodum difficile, ut quod auditione tantum percipitur, integrum contineatur & conserveatur; vel enim qui audit, non satis assequitur quod audit, vel certè postmodum obliviscitur illius, & consequenter minùs incorruptè ipsum aliis tradit. Unde quamvis in lege naturæ Ecclesia tantum traditionibus non scriptis esset innixa, quia tamen successu temporis oblivione ipsas obliterari animadversum est, in lege Mosaica Scripturæ data sunt, ut per illas oblivioni traditionis succurreretur.

59. Respondeo concessā Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico quod licet attentā humanā industriā & curā in conservandis traditionibus non scriptis, vix fieri possit quod non pateant defectui qui obijciunt; quia tamen illæ quibus utitur Ecclesia, Spiritus Sancti providentiā singulari quā regitur ipsa Ecclesia conservantur, non magis timendum est ut pereant aut corrumpantur in tota Ecclesia, quàm scripturæ, utpote quæ si humanam tantum providentiam attenderemus, facile possent etiam corrumpi, imò & omnino destrui. Et certè si traditionem fidei toto tempore legis naturæ absque ullis scriptis conservavit Deus, nunc etiam & scripturas, & traditiones non scriptas, haud difficultus conservabit; ridiculumque est credere, eas non eadem diligentia ac fide posse in fidelium cordibus asserari, ac si in papyro scriberentur; neque enim Scriptura Spiritus Dei vivi, facilius quam scriptura atramenti deletur. Unde falsum est, idcirco scripturas in lege Mosaica fuisse datas à Deo, ut oblivioni traditionis succurreretur, si enim ea solum de causa dedisset eas Deus, illæ omnem doctrinam ad salutem hominum necessariam continerent; quod tamen falsum esse ex eo supra ostendimus, quod nullibi extet in libris Moysis remedium pro peccato originali in feminis, & masculis ante octavum diem. Aliæ ergo causæ illius legis scriptæ fuerunt: nimirum ut ea etiam ratione per se quoque optima, hominum salutem consuleretur. Ut ad plures cognitio celestis doctrinæ, propius imminente tempore legis gratiæ, facilius pervenire possent. Et ut, vel ipsis

Tom. IV.

A Judæis invitis, Ecclesia Christi aliquando copiam eorum doctrinæ haberet, & consequenter ejus autoritate, atque antiquitate, veritatem suorum dogmatum defenderet.

DISPUTATIO III.

De Ecclesia.

E Gimus disputatione præcedenti de duplici regula fidei inanimata & muta, Scriptura scilicet & Traditione, nunc de triplici alia regula animata & loquente nobis superest disputandum; & primò quidem de Ecclesia, deinde de capite ejus visibili, Pontifice Romano, postea de Conciliis generalibus & æcumenicis, universalem Christi Ecclesiam representantibus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum Ecclesia universalis sit infallibilis in credendo, & certa regula fidei?

§. I.

Quibusdam præmissis, conclusio affirmativa statuitur.

SUPpono primò, Ecclesiam posse spectari dupliciter: Primò generaliter & latissimè, prout non solum homines, sed etiam Angelos, nec solum viatores, sed etiam beatos & comprehensores complectitur; unde sic accepta definitur, *Societas creatura rationalis, supernaturali cognitione Deo adherens, ejusque vero cultu inter se communicans.* Ubi dicitur primò *societas*, quia Ecclesia in uno solo subsistere nequit, sed ad minimum tres, qui in jure dicuntur capitulum facere, complectitur. Secundò *creatura rationalis*, quo nomine tam Angeli quàm homines comprehenduntur, ambo enim ad corpus Ecclesiæ generaliter sumptæ spectant. Tertiò subditur, *adherens Deo*, quia si Ecclesia Deo non adhereret, esset congregatio prophana & humana, ad instar rerum publicarum hujus mundi, non autem divina & celestis, qualis tamen debet esse Ecclesia, de qua nunc agimus. Quartò subjungitur, *supernaturali cognitione*, in genere, ut sic visionem Dei, & fidem complectamur: Angeli enim in Ecclesia triumphante, Deo per claram ejus visionem adherent, nos autem in militante, sicut & animæ quæ in purgatorio cruciantur, per fidem & ænigmaticam cognitionem. Quintò dicitur, *inter se communicans*, ad societatem quippe non sufficit sola multitudo, sed insuper requiritur aliqua communicatio, ut nimirum unaquæque pars alteri pro suo modo & conditione communicet; unde in damnatis, quamvis sit multitudo, non reperitur tamen vera societas, quia non sunt inter se uniti, neque muris officiis inter se communicant. Postremò subditur, *vero Dei cultu*, quia communicatio quæ est inter Ecclesiæ membra seu partes, maximè penes verum Dei cultum attenditur, Ecclesia enim nomen est religionis, significans societatem eorum qui ad Deum colendum vocati sunt.

Ecclesia sic generaliter & latè accepta, variis

Kk ij